

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 11

NOVEMBER 2011

**ONTWERP (TEORIE) V1
MEMORANDUM**

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 28 bladsye.

VRAAG 1

AS 3.3: Demonstreer kennis van die basiese teorie van ontwerp en kennis van die terminologie wat ontwerp beskryf.

AS 3.4: Bespreek en verduidelik die konteks en doel van produkte, beelde, tekens en simbole wat gebruik word in ontwerp.

1.1 (Ken 6 punte toe)**EENHEID:**

- Die ontwerp-elemente in 'n spasie moet met mekaar verband hou (aan mekaar behoort), met genoeg samehang om die spasie bymekaar te hou. ☒
- Dit word oor die algemeen verkry deur een van die elemente wat eenheid teweeg bring, te herhaal. (vorm, kleur, tekstuur of ritme). ☒ (1)

Voorbeelde uit FIGUUR 1: (Een van die volgende voorbeelde mag gegee word of enige ander goed beredeneerde antwoord.)

- Kleur – Blou word herhaal in die buitelyne van die diere en die takke. Rooi word herhaal in die diere en in die blare van die bome. ☒
- Vorm – Dieselfde vorm blaar word regdeur die ontwerp herhaal. ☒ (1)

VERSCHEIDENHEID:

- Die ontwerp elemente moet uiteenlopend genoeg wees om die spasie interessant genoeg te maak bv. om visuele spanning te skep. ☒
- Die gebruik van kontrasterende elemente/vorms skep verskeidenheid bv. groot en klein, of dik en dun. ☒ (1)

Voorbeeld uit FIGUUR 1 (Een van die volgende voorbeelde mag gegee word of enige ander goed beredeneerde antwoord.)

- Lyn: Daar is 'n verskeidenheid van lyn, bv. die dik boogvormige lyn van die boomstam en die takke is kontrasterend met die dun buitelyne van die diere, visse en die blare aan die boom. ☒ Korter dun lyntjies word ook as dekoratiewe detail op die visse en blomme gebruik, sowel as om die fatsoene binne in die diere en blare te definieer. ☒
- Fatsoen: Daar is 'n verskeidenheid van fatsoene gebruik, bv. die blare, die olifant, die perd, die hoenderhaan en die vis. ☒
- Kleur: 'n Verskeidenheid kleur is gebruik bv. rooi, wit, blou en geel. ☒ (1)

KONTRAS:

- Kontras gee visuele verskil aan 'n ontwerp en kan gebruik word om klem, eenheid of verskeidenheid te skep. ☒
- Dit kan geskep word deur kontrasterende fatsoene, teksture en kleur. ☒ (1)

VOORBEELD:

Die herhaling van kontrasterende kleure, bv. rooi, blou, wit en geel.
Daar is 'n verskeidenheid van verskillende fatsoene, bv. die haan, olifant, blom motiewe, die visse en die blare. ☑

Krediet moet ook gegee word aan enige goed beredeneerde en gestaafde antwoord. (1)

GEMIDDELD 4; UITDAGEND 2**1.2 (Ken twee punte toe)**

RUIMTE: (Enige van die volgende en een verwante voorbeeld uit FIGUUR 1)

- Vorms wat aan mekaar raak, maar nie oorvleuel nie lê klem op die plat prentvlak. ☑
- Oorvleuelende vlakke skep 'n illusie van diepte. ☑
- Fatsoene wat groter is op die voorgrond as op die agtergrond skep 'n illusie van diepte. ☑

Voorbeeld: FIGUUR 1 maak gebruik van oorvleuelende vlakke, bv. die vis, olifant en hoenderhaan is voor die boom. ☑ Die vis is ook proporsioneel groter as die ander diere. ☑ (1)

TEKSTUUR: (Enige van die volgende en een verwante voorbeeld aan FIGUUR 1).

In Illusie van tekstuur is geskep deur die gebruik van klein lyntjies en 'n verskeidenheid van plat gekleurde vorms. ☑

Voorbeeld: Die illusie van skubbe op die vis is deur die herhaling van klein geboë lyntjies geskep. ☑

Krediet moet ook gegee word aan enige goed beredeneerde en gestaafde antwoord. (1)

GEMIDDELD 1, MAKLIK 1**1.3 (Ken 2 punte toe)**

Die fatsoene/motiewe wat in FIGUUR 1 gebruik word is vereenvoudig en kan daarom as gestileer beskryf word. ☑ (1)

Voorbeeld: Die vis, olifant, boom en blare, hoenderhaan en perd is almal vereenvoudig. ☑ (1)

MAKLIK 2

1.4 1.4.1 (Ken 5 punte toe)

- Beide logo's maak gebruik van die hande as simbole vir vrygewigheid en barmhartigheid. In al twee logo's is die hande oop en uitgestrek om die gees van grootmoedigheid te beklemtoon. ☒
- In beide logo's is die hande in meer as een kleur wat baie verskillende kulture simboliseer en voorstel. ☒
- In al twee logo's gaan die hande oor in lang ineengevlegde arms. Hierdie ineengevlegde arms simboliseer eenheid en integrasie. ☒
- Die arms in FIGUUR 3 vleg in mekaar in die vorm van 'n hart in die middel om liefde te simboliseer. ☒
- Die arms in FIGUUR 4 strek uit en vorm deel van 'n boomstam en takke, wat fisiese krag kan simboliseer. ☒ Hulle strek dan verder en vorm wortels.
- Hierdie wortels stel die verskillende oorsprong van die kulture voor. ☒
- Die blaaragtige groen boom in FIGUUR 4 simboliseer die groei van 'n nasie.
- Gee krediet aan enige geldige stellings.

(5)

MAKLIK 3, GEMIDDELD 1, UITDAGEND 1

1.4.2 Die leerder kan 'ja' antwoord en die volgende moontlike redes gee:

- Die tipografie is groot en vetgedruk en is daarom baie opvallend. ☒
- Die woorde in kleinletters is vriendelik en nie 'n bedreiging nie. ☒
- Die woord 'arts' is groter as die ander twee woorde en plaas die klem daarop dat dit 'n kunsfees is. ☒ Die letters is ook meer gerond wat groot oop spasie uitbeeld wat om die beurt weer 'n ligte, vriendelike en vry atmosfeer voorstel wat mens dink 'n fees behoort te hê. ☒

As die leerders 'nee' antwoord, moet die antwoord gestaaf word met duidelike verwysings na die kunswerk.

(3)

GEMIDDELD 1, UITDAGEND 2

1.4.3 'n Moontlike Gestalt Beginsel is:

Die Figuur-Grond verhouding: ☒

Die 'grond' of die negatiewe spasie wat gevorm word in die middel van die geboë uitgroeisels uit die hande is sterk in wese en een van hulle vorm die hartfatsoen. Die figuur-grond verhouding is onstabiel omdat die oog net so sterk na die negatiewe spasies as die hande en arms getrek word. ☒

Gee krediet aan enige geldige en goeie verduideliking van die Gestalt Beginsel.

GEMIDDELD 1, UITDAGEND 1

(2)

[20]

VRAAG 1	1.1	1.2	1.3	1.4	TOTAAL
MAKLIK		1	2	3	6
GEMIDDELD	4	1		3	8
UITDAGEND	2			4	6
TOTAAL	6	2	2	10	20

VRAAG 2

AS 3.5 Onderzoek, reflekteer op en interpreteer inligting vanaf 'n verskeidenheid bronne en verstaan die invloede wat ontwerp ontwikkel het, insluitende Afrika en Suid-Afrikaanse ontwerp, in die verlede en huidiglik.

AS 3.6 Analiseer en interpreteer voorbeelde en verbind hulle met hul kulturele, geskiedkundige en hedendaagse kontekste.

2.1 2.1.1 **(Ken 2 punte toe)**

Die antwoord moet in opstel vorm wees en die twee bewegings moet met spesifieke verwysing na die twee gegewe ontwerpe bespreek word. Daar moet ten minste een doelwit, een invloed en een karaktereienskap van elke beweging gegee word.

FIGUUR 4 reflekteer die doelwitte van die Kuns- en Kunsvlyt beweging omdat dit 'n kwaliteit produk is. Dit is baie vaardig met die hand gemaak; ☒ die ontwerp is eenvoudig ☒ en liniêr ☒ en dit is uit natuurlike materiale gemaak ☒ wat onversierd gelaat is ('truth to materials')☒.

FIGUUR 5 reflekteer die doelwitte van die Bauhaus in dat dit 'n kwaliteit, industriële (masjien gemaakte) produk met 'n eenvoudige ontwerp is. ☒ Dit wys hoe die gaping tussen handwerk en die industrie oorbrug is deur ontwerpers en kunstenaars dieselfde opleiding te gee in **visuele kunste** en handwerk. ☒ Dit weerspieël die idee 'vorm volg funksie' (die funksie word visueel voorgestel), ☒ sowel as die Kunsvlyt idee van 'truth to the material' bv. die leer-rugleuning van die stoel is onversierd. ☒ Dit is verskillend van Kuns- en Kunsvlyt deurdat gebruik gemaak word van nuwe materiale bv. verchromde staal (chrome plated steel). ☒

Beide FIGUUR 4 en FIGUUR 5 wys hoe albei bewegings poog om die waardes en betrokkenheid van die vaardige vakman te hervestig om die kwaliteit van die werke in geheel te verbeter. ☒

Alhoewel albei werke eenvoudig, ☒ georden en liniêr ☒ sowel as simmetries gebalanseer ☒ is, reflekteer hulle steeds verskillende invloede op die twee bewegings.

Kuns-en Kunsvlyt is beïnvloed deur:

- Die orde en stabiliteit van die Middeleeuse Gotiese styl in beide ontwerp en sosiale orde. ☒
- Die 'Rustic English cottage' styl met sy eenvoudige, streng ontwerpe en getrouheid aan die materiale ('truth to material'). ☒
- Organiese vorms wat deur die natuur beïnvloed is – plante, diere en mitologiese drake – (spesifiek vir tapisseries, muurpapier en keramiek ontwerpe). ☒

Bauhaus is beïnvloed deur:

- Die geometriese vorms van De Stijl en die klem op die horisontale en vertikale. ☒
- Die plat vlakke en geometriese vorms van Kubisme. ☒
- Japannese interieurs se rooster uitleg met die klem op struktuur en orde. ☒

Alhoewel dit nie ooglopend is in hul meubelontwerp nie, maak beide bewegings van plat vlakke en primêre kleure, ☒ (Kuns- en Kunsvlyt maak ook gebruik van aardse kleure). Nie een van die twee maak gebruik van bykomstige versiering nie, wat tipies is van altwee bewegings. ☒

(10)

MAKLIK 3 GEMIDDELD 3, UITDAGEND 4

2.2 2.2.1 (Ken 4 punte toe)

VIER ALGEMENE KENMERKE VAN ART NOUVEAU:

- Onderwerp-inhoud: Diere, voëls, hoogs gestileerde rose, sonneblomme, lelies, poue en sensasionele vroulike vorm. ☒
- Lyn: Die gebruik van die sweepslag ('serpentine'/'whiplash') lyn om gestileerde en eenvoudige lyne te skep. ☒
- Vorm en fatsoen: Die vloeiende kurwes en vorms wat gebruik is om meubels en ander objekte te ontwerp reflekteer die ritme van die sweepslag (whiplash) lyne.
- Materiale: Het gebruik gemaak van eksotiese materiale (mother-of-pearl, Lapis-Lazuli, horings, ivoor en skitterende glas), ☒
- Kleur: subtiel en gedemp, (pastel-geel,-pienk en -groen). Die plat mat kleur is reg deur die kurwende lyn behou. ☒
- Komposisies omtrent altyd asimmetries gebalanseerd. ☒

Ken 4 punte toe vir enige vier geldige karaktereienskappe.

(4)

MAKLIK 2, GEMIDDELD 2

2.2.2 ((Ken 3 punte toe)

DRIE INVLOEDE OP DIE ART DECO BEWEGING

Invloede:

Die vroeg 20 eeuse skilderbewegings, bv.

- Kubisme kon Art Deco beïnvloed het in die klem op die reguit lyn, die 'zigzag', sowel as die abstrakte vorms en vlakke van plat kleure. ☒
- Konstruktivisme – deur die idee van beweging in die ruimte meer belangrik te maak as die volume of onderwerp in 'n ontwerp, sowel as hul idee om nie-tradisionele materiale soos Perspex te gebruik. ☒
- Fauvism – met die gebruik van plat areas van duidelike, botsende nie-natuurlike kleure in helder kontraste bv. "pottery figural plaques" deur Clarice Cliff. ☒

Die ontwikkeling van die masjien:

- Die uitvinding van die motorkar en vliegtuig en belangstelling in aërodinamika en spoed laat opvlam, wat die ontwerpe beïnvloed het. ☒

Egiptiese Kuns:

- Egiptiese motiewe soos papyrus, die lotus-knop en sonstrale. ☒

Aztec Argitektuur:

- Die zig-zag is gebaseer op die ziggurat motief. ☒

Oosterse Kuns:

- Die oppervlak effekte en tegnieke, bv.: lae van Oosterse lak (vernis/ "lacquer") ☒

Die Russiese Ballet:

- Het nuwe idees geïnspireer vir die gebruik van skitterende kleure en patrone in hul teater ontwerpe. ☒

(Ken 3 punte toe vir enige 3 geldige invloede.)

(3)

GEMIDDELD1, UITDAGEND 2

2.2.3 (Ken 3 punte toe)

EEN ART DECO ONTWERPER EN PRODUK

'n Moontlike ontwerper en produk kan wees:

Die Chrysler Gebou deur William van Alen ☒

Die gebou is 304m hoog en sy toringspits is tipies van die Art Deco era want dit is gemaak uit deklae van luukse materiaal, vleklose staal. ☒

Ook tipies van die Art Deco era is die reeks sonstraalvorms waaruit die toringspits bestaan, wat mens herinner aan eksotiese tempels in Egipte. ☒

Die baksteenries van karre met dekoratiewe wieloppe en groot, gevlerkte straalverspreiers op die 30ste vloer reflekteer die era se liefde vir spoed en die masjien-era. ☒

Die voorportaal is weelderig en dramaties versier met vleklose staal en marmer uit Afrika. ☒

'n Hoogs dekoratiewe huisbak deur met tipiese Egiptiese papyrusmotiewe is ook deel van die interieur. ☒ Die geometriese ontwerp wat gebaseer is op halvesirkels en wat gekombineer is met kurwende plantvorms hou verband met die styl van die hele gebou. ☒

Ken punte toe aan enige geldige stellings.

(3)

MAKLIK 1; UITDAGEND 2

2.3 (Ken 10 punte toe x 2 = 20)

Daar is vele voorbeelde wat die leerders kan kies om te studeer. Die voorbeelde wat gekies is vir die memorandum van die vraestel kan gebruik word om te wys hoe 'n leerder die vraag kan beantwoord:

VOORBEELD 1: YORUBA TEKSTIELE

Kort geskiedenis

- Die Yorubastam bly in Yorubaland in Nigerië. Hulle weef en knoop-en-doop ('tie-dye') hulle eie lappe. ☑
- Hulle geskiedenis van tekstiel produksie dateer terug na die 9de eeu. ☑
- Hulle is die beste geken vir hulle Adire (Indigo weerstand kleurstof) lappe. ☑
- Vanaf die 16de eeu was hulle lappe van swakker kwaliteit gekoop en uitgevoer na Brasilië. ☑
- Teen die 1920's en 30's het dit 'n groot plaaslike kunsvlyt geword en die lappe was verkoop reg oor Wes-Afrika. ☑
- Gedurende die 1930's het die mark onherstelbaar ineengestort as gevolg van die agteruitgaan van kleursel' kwaliteit en swak vakmanskap. ☑
- Vandag is daar steeds ontwerpers wat produseer en gebruik 'n multi-gekleurde was weerstand tegniek. ☑
- Mans se weefwerk floreer steeds. ☑

(3)

MAKLIK 3

Materiale, Metodes en Prosesse:

- Lap was oorspronklik geweef uit 'n vesel wat bekend staan as 'Bast', wat gemaak word uit die flux plant. ☑ Vandag word dit nie so dikwels gebruik nie en word meestal met katoen gemeng. ☑
- Lap word ook geweef uit wol, katoen, sy en raffia. ☑
- Daar is twee tipes lap, 'Adire oniko', 'n 'tie-dye' tegniek wat gebruik maak van enige of al die 'tie-dye' weerstand prosesse ☑ en 'Adire eleko', 'n stysel gebaseerde tegniek. ☑ Die stysel smeersel word gemaak uit die basis van die Cassava plant en word op die lap gevef met hoendervere, dun stukkies palmblare en vuurhoutjies as gereedskap. ☑
- Hulle werk met 2 of meer lae lap op 'n slag. ☑
- Patrone bestaan uit groot en klein sirkels, rangstrepe, driehoeke van verskillende groottes. ☑
- Asa-oke (reep-weefwerk) word tradisioneel deur mans gemaak en bestaan uit repe, elk 4 duim breed, wat aanmekaar gestik word om 'n groter stuk lap te vorm. ☑
- Weefwerk word handgetou. ☑
- Voorbereiding van die vesels vir weefwerk is soos volg:
 - Die plantvesels word skoongemaak deur dit eers te week.
 - Die skoon, droë vesels word dan gerol tussen die palm van 'n hand en dy om 'n draad te vorm.

- Die voltooide draad word om twee stokke gedraai om te voorkom dat dit koek.
- Wanneer genoeg draad gemaak is, ('n skein), word dit gekleur en is dit reg vir weef. ☑

Tekstiel kleursel:

- Indigo 'ikat' gekleurde drade word gemaak van die Wilde Indigo plant en was gebruik om 'n reeks bloue te skep. Dit was ook gebruik as deel van 'n 'tie-dye' weerstandproses om patrone op lap te skep. Patrone was gemaak deur plooisels, knope gemaak uit raffia, aaneenlopende steke in lyne of patrone (staan bekend as Alabere) en deur stokke en klippe vas te maak in of op die lap. ☑
- Groente en mineraal bronne van hulle eie omgewing was gebruik om blou, groen, bruin, rooi en geel te skep. ☑
- Swart was gemaak deur 'n twee-fase proses te gebruik. Die drade was gekook saam met blare van twee inheemse bome, of met 'n mengsel van skaapmis en gedroogte wilde grondsampioene. ☑

(4)

MIDDELMATIG 4

Doel/Funksies

- Die geweefde lap word gedra as klere en/of kopdrag en word ook gebruik tydens rituele om 'n huis te 'beklee', byvoorbeeld tydens 'n periode van rou. ☑
- Om ontwerpe te skep wat simboliese betekenis het of 'n storie vertel, byvoorbeeld, die 'spiëelpatroon' wat die draer teen die 'bose oog' beskerm. ☑
- 'Asa-oke' is die een waarmee die Yoruba die meeste vereenselwig as 'n refleksie van hul bewustheid. Dit word gedra tydens belangrike funksies, gewoonlik leefstylfunksies soos bababenoemingseremonies en begrafnis. ☑

(3)

MIDDELMATIG 1; UITDAGEND 2

Leerders kan punte gegee word vir enige ander geldige en goed beredeneerde feit wat van toepassing is tot die gegewe opskrifte van die vraag.

VOORBEELD 2: ZOELOE KERAMIEKWARE

'n Kort geskiedenis:

- Keramiekware is sekerlik die oudste menslike kunsvorm. ☑
- Die vroegste potte dateer terug na 6800 VC. ☑
- Die keramiekproses het basies onveranderd gebly vir duisende jare.
- Die eerste potte is handgemaak, maar daar is bewys van wielgegooide potte wat al so vroeg as 2500 VC in Mesopotamië. ☑

(3)

MAKLIK 3

Gebruik van materiaal, metodes en prosesse:

- Zoeloe potte is gemaak met die 'coil' tegniek. ☑
- Rooi en donker klei is uit die berge versamel en fyngemaal tot 'n poeier met 'n maalsteen en is dan uitgedroog totdat dit die regte digtheid en geskikte graad van rekbaarheid bereik. ☑
- Die wande van die vat word geleidelik opgebou vanaf 'n sirkelagtige basis. Versigtige aandag word geskenk aan simmetrie asook aan die korrekte wandwydte. ☑
- Binne- en buitewande word gevorm en gepoleer met 'n stuk kalbas, klip of metaalgereedskap. ☑
- Wanneer die pot voltooi is word dit met komberse toegemaak en in 'n hut geplaas totdat dit leer hard is. ☑
- Dit word dan vir sewe dae buite uitgedroog. ☑
- Daar is twee hoof Zoeloe versieringstegnieke: toegepaste en uitgekerfde versieringe.
 - Toegepaste versiering word aangewend deur klein klei balle aan potte vas te heg of deur druk van binne die pot uit te oefen om uitsteeksels aan die buitekant te vorm.
 - Uitgekerfde versierings word gedoen deur patrone op die pot te teken en dan uit te kerf. ☑
- Zoeloes maak gebruik van die putvuringsmetode – potte word ingeplaas in 'n vlak put en word bedek met droë aalwynblare en hout wat dan aan die brand gestee word. Potte wat bedoel word om uit geëet of gedrink te word moet 'n tweede vuring ondergaan en droë beesmis word tydens die proses gebruik. ☑
- Potte verskyn uit die tweede vuringsproses met 'n swart gesig wat gevryf word met appelliefie blare, 'n klein plat klip en diervet wat dit 'n blinkswart afwerking gee. ☑

(4)

MIDDELMATIG 2; UITDAGEND 2

Doelwitte/funksies:

- Fatsoene en groottes varieer volgens funksie – die grootste pot is die onversierde '*imbiza*', 'n pot wat gebruik word vir kook en wat tot 40 liter tradisionele bier kan hou. ☑
- Drinkpote bevat 'n kruikfatsoen met 'n silindriese tuit wat mors voorkom en skink vergemaklik. ☑
- Die '*umancishane*', 'n kleiner pot, toon aan 'n besoeker wat bier ontvang het dat net in kort besoek verwag word. ☑

(3)

MIDDELMATIG 3

VOORBEELD 3: XHOSA KRALEWERK:

’n Kort geskiedenis:

- Kralewerk vorm al vir ’n lang tyd ’n integrale deel van die Xhosa kleding tradisie. ☒
- Die eerste glas krale is na Suid-Afrika gebring deur Arabiese, Portugese, Hollandse en Engelse handelaars. ☒
- Omdat krale skaars was, is hulle as baie waardevol beskou en is dikwels gebruik as handel- of ruilhandelstuk – en is later gebruik as ’n tipe geldstelsel. ☒
- Soos die invloed van Hollandse- en Engelse kulture Suid-Afrika binnegedring het, het krale al meer toeganklik en beskikbaar geraak, wat die ontwikkeling van Xhosa kralewerk tot ’n uitvoerige kunsvlyt meegebring het. ☒

(3)

MAKLIK 3; GEMIDDELD 1

Gebruik van materiale, metodes en prosesse:

- Krale is aanvanklik gemaak deur natuurlike materiale soos volstruis-eierdop en metale. ☒
- Om ’n stuk te skep is krale vasgewerk aan rugkante uit koei en bokvel. ☒

GEMIDDELD 2

(2)

Doelwitte/funksies:

- Vorm deel van daaglikse drag asook bedoel vir spesiale geleenthede. Armbande, been-bande, halssnoere, krae, voorskote, gordels en kopbande is van die items wat gedra is as versiering. Voorwerpe soos pype en tabaksakke is versier met krale en word gedra deur verskeie lede van die stam. ☒
- Xhosa kralewerk het ook gedien as ’n verenigende faktor vir die gemeenskap deur die skep van ’n gevoel van eendersheid en samehorigheid. Wanneer beskou word as versamelings, skep die kralewerk ’n visuele rekord van die stam se geskiedenis. ☒
- Gelukbringerhalssnoere word spesifiek gebruik om skade of euwel wat kinders bedreig. ☒
- Lede van die Xhosa samelewing beweeg deur verskeie lewens fases/stadiums wat gesimboliseer word deur verskeie stukke kralewerk. ☒
- Kralewerk, sowel as die kleure wat gebruik word, kan spesifieke boodskappe oordra, bv. Wit simboliseer verligtheid, suiwerheid en bemiddeling. ☒

(4)

GEMIDDELD 2, UITDAGEND 2

(2 x 10 = 20)

[40]

VRAAG 2	2.1	2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.3	TOTAAL
MAKLIKE	3	2		1	6	12
GEMIDDELD	3	2	1		10	16
UITDAGEND	4		2	2	4	12
TOTAAL	10	4	3	3	20	40

VRAAG 3

AS 3.6 Analiseer en interpreteer voorbeelde en vind verbande met hul kulturele, historiese en kontemporêre kontekste.

AS 3.7 Verstaan en beskryf die materiale en prosesse gebruik deur gemeenskappe of individuele ontwerpbeoefenaars.

3.1 3.1.1 **Ken 2 punte toe)**

(Enige drie van die volgende of enige goed beredeneerde antwoord)

Die ooglopende identifikasie en viering van wat uniek Suid-Afrikaans is in ontwerp kan:

- Die ontwerp van internasionale ontwerpe uitsonder. ☒
- Trots aanmoedig om 'n burger van die land te wees. ☒
- Help om die verskillende kulture in die land se verskille te vier en te verenig. ☒
- Bevorder die idee van 'n algemene, maar ook 'n multikulturele erfenis. ☒
- Bevorder ekonomiese groei a.g.v. die unieke styl van die produkte wat ontwerp is. ☒

(2)

GEMIDDELD 2

3.1.2 **(Ken 2 punte toe)**

FIGUUR 8 vermeng duidelik die eenvoud van moderne ontwerp (bv. die staal buisvormige struktuur wat die pote en die raamwerk van die stoel vorm) met die invloed van die Zulu mandjie-weef tradisies (bv. die geweefde sitplek en rugkant). Die gebruik van pienk in die sitplek gee ook 'n baie kontemporêre gevoel aan die ontwerp.

FIGUUR 9 is beïnvloed deur tradisionele Suid-Afrikaanse/Afrika style en gebruike.

Die rooi sak op die rugkant van die rok met die bande wat oorgaan na die voorkant van die lyfstuk, kon deur die Afrika-tradisie om 'n kind op die rug te dra, beïnvloed gewees het. ☒

- Die oorgrootte krale-halsnoer kan moontlik Afrika kralewerk simboliseer en die stuk lap wat voor om die nek draai kan die baie geelkoperringe simboliseer wat in sommige Afrika-kulture gedra word. ☒
- Die gehele rooi kleur van die uitrusting herinner aan rooi oker, wat as liggaamsverf gebruik is, en wat gebruik is om Xhosa vrouens se komberse mee rooi te kleur. ☒
- Die saamgetrekte plooie in die hare verteenwoordig moontlik al die verskillende soorte interessante vlegsels in tradisionele haarstyle. ☒

Daar kan ook geargumenteer word dat FIGUUR 9 'n baie kontemporêr lyk omdat die gebruik van een kleur deur die hele ontwerp eenheid bewerkstellig. Die draperings is ook in 'n baie gesofistikeerde wyse gehang. ☒

(1)

GEMIDDELD 1, UITDAGEND 1

3.2 (Ken 10 punte toe)

Enige ontwerper uit die Woolworth's bron '*Living with Design Daily*' of Craft Art South Africa deur E. Coetsee.

Agtergrond en opleiding:

Bongiwe Walaza: (Mode-Ontwerper)

MAKLIK 1 (1)

Bongiwe Walaza was gebore in die Oos-Kaap, in 'n klein dorpie genaamd Mqanduli. As kind het sy daarvan gehou om handwerk te doen, soos breiwerk en naaldwerk. Haar ma was 'n rokmaker en Bongiwe het klere vir haarself gemaak met van haar ma se oorskietlappe. Haar pa wou gehad het dat sy 'n mediese dokter word, en het haar aangemoedig om te konsentreer op Wiskunde en Natuur- en Skeikunde, wat daartoe gelei het dat sy geen handwerk gedoen het na Graad 9. Op die ou einde studeer sy elektriese ingenieurswese en werk by Telkom na voltooiing van haar graad. ☑

Terwyl sy by Telkom werk begin sy om rokke vir haarself en vir kollegas te maak. Omdat sy nie gelukkig was met die kwaliteit van die rokke nie het sy in 1997 ingeskryf by die Natalse Technikon om mode te studeer. Kort daarna het sy haar eerste ontwerpstoekenning gewen, die Du Pont Lycra toekenning, sowel as 'n 10-dag reis na Parys, waar sy bloot gestel was aan die Franse mode-industrie. ☑

MAKLIK 2 (2)

Afrika invloede en inspirasie:

Bongiwe is geïnspireer deur haar Xhosa agtergrond – die landskap, deur die patrone op '*shweshwe*' ☑ en ander Afrika tekstiele, sowel as deur die uiteenlopende kulture in ons land en wil die vele ongetapte style wat sy glo Suid-Afrika het aanneem en uitbou. ☑ Sy voel dat die feit dat sy met byna niks begin het nie, het haar geleer om te improviseer.

MIDDELMATIG 2 (2)

Ontwerpsproses:

Navorsing is die belangrikste deel van die ontwerpsproses. Dit word gedoen deur skoue, uitstallings, klubs, winkels te besoek, films te kyk en koerante en tydskrifte te lees. ☑ Die sleutel tot die skep van nuwe idees is om die invloede in 'n sketsboek vinnig neer te skryf en om die inspirasie met 'n groeiende kennis van tekstiele, mode details en teikenmarkte te verbind. Die volgende stap is om jou eie weergawe van jou inspirasie te maak deur 'n storie deur jou sketse te vertel. Dan volg die teken van tegniese tekeninge wat in groter besonderhede ingaan. Patrone word dan ontwikkel en getoets in ongebleikte linne of 'n soortgelyke lap. Wanneer jy tevrede is met die monster/ toetsvoorbeeld (bekend as 'n 'toile') en jy jou papier patroon aangepas het kan jy 'n monster sny uit jou beplande materiaal. ☑

MIDDELMATIG 2 (2)

Algemene eienskappe:

- Tekstuur, veral gedrukte materiaal (bv. 'shweshwe') – meestal geometries in patroon – vertoon sterk in haar werk. ☑
- Haar ingenieurswese studies het 'n gevoel vir struktuur in haar gebring wat sterk in haar werk sigbaar is. ☑
- Sy gebruik 'n palet van net tradisionele, natuurlike materiale in haar reeks. Sy is huidiglik besig om 'n kombinasie van sintetiese en tradisionele materiale te gebruik. ☑
- Sy voel nie aangetrokke tot hoofstroommode nie, maar leen elemente en neigings by hulle. Haar klere dra nog haar handtekening en oorspronge. ☑

(3)

GEMIDDELD 2 UITDAGEND 1

(Ken 10 punte toe.)

VOORBEELD 2:

GARTH WALKER: GRAFIESE ONTWERPER.

MAKLIK 1 (1)

KORT AGTERGROND EN OPLEIDING

Van die ouderdom van 15 wou Garth Walker 'n grafiese ontwerper wees en het daarom in die middel 1970's grafiese ontwerp gaan studeer by die Natal Tegnikon in Durban. ☑ Daarna het hy 16 jaar vir 'n klein ontwerpstudio in Durban gewerk. In 1995 het hy 'n dapper besluit gemaak om sy eie ontwerpbesigheid te open met die naam, "Orange Juice Design". In 1997 het OJ sy eerste groot kontrak losgeslaan as die reeksontwerper vir "Ogilvy and Mather". Vandag is OJ een van die bekendste ontwerpstudio's in Suid-Afrika, met kantore in Durban, Kaapstad en Johannesburg. ☑

(2)

MAKLIK 2

AFRIKA INVLOED EN INSPIRASIE

Die maatskappy bevorder 'n plaaslike ontwerpstyl gewortel in 'n Suid-Afrikaanse ervaring; in die gewone mense op die straat en stadsgebiede van Suid- Afrika. ☑

Die maatskappy publiseer 'n nie-kommersiële ontwerpstydskrif, *Ijusi*, om in voeling te bly met die plaaslike kultuur waarin hul gewortel is, met die doel om geleenthede aan ontwerpers uit uiteenlopende agtergronde en kulture te gee om saam te werk en hul eie idees te ondersoek. ☑

(2)

MIDDELMATIG 2

ONTWERPPROSES

Garth Walker assimileer informasie en herinterpreteer dit as iets nuuts, bv. hy was gevra om die lettertipe en '**signage**' te ontwerp vir Suid- Afrika se Konstitusionele Hof. Die Konstitusionele Hof is gebou op 'n perseel wat eens beset is deur 'n hoë-sekuriteit gevangenis – die 'Ou Fort gevangenis'. Regdeur die apartheidsjare was die gevangenis 'n plek van onderdrukking, marteling en opsluiting. Vandag is die hof 'n simbool van gelykheid, demokrasie, waarheid, waardigheid en vryheid en sy werk is om die regte van mense soos uiteengesit deur die Konstitusie van Suid-Afrika, geformuleer na 1994, te ondersteun. ☑

Hy het alle sigbare lettertipes op die historiese perseel noukeurig gedokumenteer, insluitende die tronkgraffiti en die merke wat deur die bouers gemaak is om sodoende iets nuuts te ontwerp. Om die lettertipe selfs meer simbolies te maak, word dit uitgebeeld in Suid-Afrika se 11 amptelike tale, asook in die verskillende kleure van die nasionale vlag op die fasade van die hofgebou. ☑

MIDDELMATIG 2 (2)

ALGEMENE EIENSKAPPE

Garth Walker is geïnteresseerd in die wêreld waarin hy woon. Hy versamel 'n groot verskeidenheid kuns en fotografie. ☑

Hy verken die onvoorsiene en die onkenbare om sodoende visuele kodes, wat ons alledaagse ontmoetings as sosiale wesens, te vervars☑.

Die "Orange juice Design" ateljee se portefeulje is die ontwerp van logo's, verpakking en ander bevorderingsmateriaal soos 'Impulse', 'Canderel' en 'Tastic Rys'. ☑

MAKLIK 3 (3)

3.3 (Ken 10 punte toe)

Verwys na EEN Internasionale ontwerper van die LTSM, Design Culture Now..

Ken 2 punte toe v: een vir die naam van die ontwerper
een vir die naam van 'n voorbeeld.

MAKLIK 2

Vir 6 punte: Leerders moet 'n in- diepte bespreking en analise verskaf van die ontwerper se doelwitte, metode en materiale.

MIDDELMATIG 6

Vir 2 punte: Leerders moet ten volle verduidelik en regverdig hoe elke ontwerper mense beïnvloed het:

UITDAGEND 2

Bv. 1. JULIE BARGMANN (n ontwerper wie se werk 'n belangstelling in omgewingskwessies reflekteer). ☒

Julie Bargmann word internasionaal erken as 'n ontwerper wat besoedelde en industriële persele in die VSA (wat ernstig deur, byvoorbeeld mynwerk of die neerstort van rommel beskadig is) te hernu. ☒ Sy ondersoek die kreatiewe potensiaal van hierdie gedegraderte landskappe en verander hulle tot herleefde landskappe. ☒

Haar werk, '*Testing the Waters*' ☒ is 'n transformasie van 'n vorige steen koolmyn tot 'n park vir suurmyndreinerings en gemeenskapsontspanning. ☒ Die park bestaan uit 'n landmassa wat uitgekerf is om 'n passiewe AMD behandelingssisteem te skep wat die publiek toelaat om die suiwering van die water fisies te aanskou ☒ – soos dit deur 'n reeks bekkens en deurvoerweë beweeg en kleur verander van oranje tot groen tot blou-groen. ☒ Die park bestaan ook uit 'n tuin van rye bome en struie ☒ wat mekaar afwissel, sowel as ontspanningsgeriewe soos piekniekgronde, speelareas en wildslewe voetpaadjies. ☒

Leerders moet ook duidelik en presies verduidelik hoe die ontwerper mense se lewens beïnvloed het.

Voorbeeld 2: Thomas Heatherwick ☒

Thomas Heatherwick word erken as beide 'n kunstenaar en 'n argitek. ☒ Hy is 'n Engelse Ontwerper en is mees bekend vir sy innoverende gebruik van ingenieurswese en materiale in publieke monumente. ☒ Hy is opgelei by die Manchester Metropolitan Universiteit en die Royal College of Art in Londen. ☒

In 1994 het hy die Heatherwick ateljee gestig. ☒ Die ateljee se werk wissel van kommersiële en residensiële bouprojekte, meesterbeplanning en infrastruktuur skemas tot hoë profiel publieke kunswerke. ☒

Heatherwick voel dat die genre van publieke kuns gewoonlik sterk verbind is met plek en hy probeer so veel as moontlik om ruimtes verbruikers vriendelik te maak. ☑

Die Rolling Bridge was ontwerp vir London's Paddington Basin, VN☑. Dit lig op vanaf die grond. Sierlik en amper stil boog dit opwaarts en krul in 'n balvorm. En dan stadig, ontkrul dit en een kant punt na die lug voor dit terugbeweeg na die grond. ☑

Die Rolling Bridge werk met Hidromeganika. ☑ Al die silinders word met 'n konstante snelheid aangedryf ongeag die lading op die segmente, dus beweeg die struktuur glad en neem twee minute om oop of toe te maak. ☑ Die pompe en ander toerusting word geherberg in 'n aansluitende gebou met die gevolg dat die brug amper heeltemal stil is wanneer dit oop of toe maak. ☑

Leerders moet presies en duidelik verduidelik hoe die ontwerper die lewens van mense beïnvloed het (bv. Die omgewing geskep het).

MAKLIK 2, MIDDELMATIG 3, UITDAGEND 3

(1 x 10) (10)
[30]

VRAAG 3	3.1	3.2	3.3	TOTAAL
MAKLIK		5	4	9
GEMIDDELD	3	4	6	13
UITDAGEND	1	1	6	8
TOTAAL	4	10	16	30

VRAAG 4

AS 3.9 Gee 'n kritiese oordenking oor hoe ontwerp die fisiese en sosiale omgewing vorm.

AS 3.10 Demonstreer maniere waarop ontwerp gebruik kan word om die samelewing te bevoordeel.

4.1 4.1.1 **(Ken 10 punte toe)**

Gee 2 punte vir elke punt wat goed beredeneerd en toegepaslik beantwoord is.

LEESBAARHEID:

Die keuse van lettertipe en styl van uitleg maak die boodskap op die plakkaat in FIGUUR 10 meer leesbaar om die volgende redes:

- Dit is eenvoudig en nie oorvol of opgeknop nie. ☒
- Alhoewel die hoofopskrif in hoofletters is, is die woorde duidelik omdat dit teen 'n leë, nie-opgeknopde agtergrond staan. ☒
- Die spasiëring is nie te formeel of te informeel nie wat bydra tot die algehele leesbaarheid. ☒
- Behalwe vir die kleiner woorde wat in klein letters aan die onderkant van die plakkaat voorkom, is die letters almal 'geblok' in lyne van dieselfde lengte. Dit maak die boodskap duideliker. ☒
- Die kleiner woorde is in klein letters wat dit meer leesbaar maak. ☒
- Die woorde is of in lemmetjie-groen of wit geplaas teen 'n grys of diep blou. ☒
- Hierdie kontras verhef die impak daarvan nog meer.
- Die hoofopskrif is baie groter as die ander konsepte en is ook diagonaal geplaas, wat dit onderskei van die res en dit baie leesbaar maak. ☒
- In FIGUUR 11 is die woorde tussen die drie beelde minder duidelik as die in FIGUUR 10 omdat dit oorweldig word deur die drie oorvleuelende blokke. ☒
- Die woorde wat in die drie blokke reg aan die onderkant van die plakkaat geplaas is leesbaar omdat eenvoudige kleinletters gebruik is. ☒
- Hierdie letters is ook in ligte, helder kleure teenoor 'n swart agtergrond geplaas. ☒

Enige goed beredeneerde antwoord kan 'n punt verdien.

(2)

LETTERUITLEG:

In beide FIGUUR 10 en FIGUUR 11:

- Die woorde lees van links na regs op 'n ordelike manier. ☒
- Die wisselende grootte van die lettertipe lei die kyker se oog eerste na die belangrikste informasie. ☒
- Groot, breë lettertipe plaas klem op die belangrike teks. ☒
- Soos die informasie verminder in belangrikheid, so ook die grootte van die lettertipe. ☒
- Kleiner lettertipe is in klein letters wat dit laat uitstaan, want klein letters is makliker om te lees. ☒
- Die informasie is duidelik verdeel in paragrawe in 'n nie-beknopte manier. ☒

KOMBINASIE VAN LETTERS EN BEELDE

In FIGUUR 10 is die teks aan die regterkant van die beeld geplaas. ☒ Die rangskikking van teks en beeld is beter oorweeg sodat die twee nie met mekaar inmeng nie en dus die boodskap meer trefkrag gee. ☒ In FIGUUR 11 oorweldig die sterk rooster van blokke, die helder groen boom en die swart en wit kontras die teks. ☒ Die drie woorde in die rooster, 'reuse', 'recycle' en 'reduce' gaan amper verlore en die opskrif 'go green' aan die onderkant speel 'n sekondêre rol teenoor die beelde bo dit. ☒

(2)

KEUSE VAN LETTERTIPE:

Beide plakkate maak gebruik van 'n eenvoudige, sans serif lettertipe. ☒ Die lettertipe in FIGUUR 11 is meer gerond, modern en informeel as die lettertipe in FIGUUR 10 wat meer regop en tradisioneel is. ☒

(2)

GEPASDHEID VAN BEELD TOT ONDERWERP:

FIGUUR 10 is effektief in die manier waarop dit die kyker se aandag trek, want dit maak gebruik van die verrassingselement. ☒ Dit word bereik deur die "Statue of Liberty" wat die energie-besparende gloeilamp vashou. ☒ Die "Statue of Liberty" is 'n baie gepaste beeld om te gebruik in hierdie oproep om verantwoordelik tenoor die natuur te wees, want sy verteenwoordig dissipline, toewyding en sterk dade. ☒ In FIGUUR 11 word die kyker voorgestel aan 'n opvallende ontwerp van 'n beeldskone lemmetjie-groen boom in 'n blok. ☒ Dit is baie aangenaam om na te kyk, maar mag dalk nie alle kykers aanmoedig om bewus te raak van die natuur as hulle nie reeds natuurliefhebbers is nie. ☒

(2)

GEMIDDELD 4 UITDAGEND 6

4.1.2 ((Ken 2 punte toe)

Al die elemente en beginsels, beelde en teks in FIGUUR 10 is toegepas op so manier dat hulle 'n treffende en verenigde boodskap skep. ☒

In FIGUUR 9 word die oog eers gelei na 'n sentrale punt waar die pad, die see en die plantasie ontmoet, ☒ nog voor die oog in staat is om die betekenis van die omringende woorde te vereenvoudig. ☒
Dit reduseer die algehele impak van die boodskap, al is die kleurgebruik en beelde baie mooi. ☒

(2)

GEMIDDELD 2

4.1.3 (Ken 3 punte toe)

Ken EEN punt toe vir:

- a) 'n Definisie van elke term
- b) Wys hoe die term van toepassing IS of NIE van toepassing is tot elkeen van die plakkate NIE.

Die volgende definisies is aanvaarbaar:

Punt: Dit word gebruik om lettertype grootte te meet. Daar is 72 punte in een duim. Punt groottes wissel tussen 6 en 72 punte. ☒

(1)

Kerning':

Dit is die kombinasie van meer as een letter op 'n enkele stuk lettertype sodat die letters oorvleuel, byvoorbeeld To, Fi, Ti. ☒ Dit is om die probleem op te los van te groot spasie tussen letters wat dit ongebalanseerd laat lyk. ☒

(1)

Leispasie

Leispasie verwys na die hoeveelheid spasie tussen letterdruklyne. ☒ Die oorsprong van die woord kom van die horisontale loodstrepe wat tussen letterdruk geplaas was om hul uitmekaar te hou sodat dit makliker leesbaar was. Daar is bewys van leispasie, want die benodigde spasie tussen lyne is daar sodat die letterdruk makliker is om te lees. ☒

(1)

MAKLIK 3

4.2 4.2.1 (Ken 3 punte toe)

- Sy het 'n produk ontwerp wat deur arm mense gebruik kan word wat nie toegang tot elektrisiteit het of 'n yskas kan bekostig nie. ☒
- Hierdie produk is van goedkoop materiale gemaak en sal nie duur wees om te vervaardig nie. ☒
- Die materiale wat gebruik is om dit te maak, is omgewingsvriendelik. ☒

Gee krediet aan enige geldige stellings.

(3)

GEMIDDELD 3

4.2.2 (Ken 2 punte toe)

- Gebruik energie-doeltreffende metodes. ☒
- Gebruik volhoubare of eko-vriendelike materiale. ☒
- Skep werk. ☒
- Bied vaardighedsopleiding. ☒
- Ontwerp produkte wat die lewens van minderbevoorregtes verbeter. ☒
- Ontwerp produkte wat bekostigbaar is vir almal. ☒
- Gebruik plaaslike materiale en arbeiders. ☒
- Verbind ontwerpe met plaaslike herkoms/kulture. ☒

Gee krediet aan enige ander geldige stellings.

(2)

MAKLIK 2

4.3 (Gee 10 punte vir een voorbeeld)

Leerders kan verwys na enige kontemporêre ontwerper of groep wie se werk sosiale verantwoordelikheid toon, bv. die Woolworths bron '*Living with design daily*' of '*Craft Art in SA*' deur E. Coetsee. Moontlike voorbeelde sluit in Mapula, Streetwires en die Mielie gemeenskapsontwikkeling projek. Leerders moet punte ontvang vir die uitlig van doelwitte, eienskappe en invloede van die ontwerper wat verband hou met sosiale verantwoordelikheid.

2 voorbeelde volg:

Voorbeeld 1:

MAPULA

Mapula is op die been gebring met die oog op werkskepping vir landelike vrouens. ☒ Dit is oorspronklik befonds deur 'n liefdadigheidsorganisasie (NGO) maar is nou heeltemal selfstandig. ☒ Dit is wat bedoel word met die term 'bemagtiging'. ☒

Die vrouens skep hul eie ontwerpe gebaseer op natuurlike vorms soos blomme en bome. ☒ Hulle verwys ook na hul eie lewens in hul ontwerpe, byvoorbeeld kinders wat speel in die landelike omgewing ☒. In die begin het die vrouens lesse gehad in oppervlakontwerp en borduurwerk en vind ook baie nuwe steke uit. ☒ Een van die steke wat hulle die meeste gebruik is die kettingsteek. ☒

Hulle maak funksionele produkte sowel as kussingslope en tafellopers. Unieke kunswerke soos muurbehangsels word ook geskep. ☒ Hulle werk gewoonlik op swart kartondoek en helder gare ☒ beklemtoon die Afrika-identiteit van die werk. Oppervlaktes word baie dig geborduur en die swart negatiewe ruimtes dien as die agtergrond. ☒ Die katoen is omgewingsvriendelik en volhoubaar en is geredelik beskikbaar in Suid-Afrika. ☒

Gee punte vir enige ander inligting.

(Ken 10 punte toe.)

Voorbeeld 2:

'n Kontemporêre Suid-Afrikaanse Handwerk Besigheid en gemeenskapsontwikkeling projek:

STREETWIRES

Streetwires, 'n hoogs winsgewende handwerk-besigheid en gemeenskapsontwikkeling projek, is tot stand gebring deur Patrick Schofield, Winston Rangwana an Anthony Ressel. ☑ Die besigheid produseer straat-draadkuns, 'n kenmerkende Suid-Afrikaanse genre. Een van die doelwitte van die besigheid is om die kwessies van werkloosheid en armoede aan te spreek☑. Die kunsvorm het waarskynlik sy oorsprong in die landelike gebiede van Mpumalanga en Zimbabwe, waar arm beeswagter-seuns hul eie speelgoed gemaak het met ou hangerdraad, blikke en enigiets anders wat hul kon vind. ☑

Die drie stigters van die besigheid kom van uiteenlopende agtergronde en elkeen het 'n unieke en waardevolle bydra gelewer tot die sukses van die besigheid. Schofield het 'n Honneursgraad in Besigheidswetenskap. Sy huis is as sekuriteit gebruik om die besigheid op die been te bring. Rangwana het sy kennis van die draadkunsbedryf bygedra terwyl Ressel sy bemarkingsvaardighede bygedra het. ☑ Aan die begin was daar net twee draadkunstenaars wat aangestel was op 'n deeltydse basis en het 'n kamer in Schofield se huis gebruik as 'n werksruimte. ☑ Die besigheid het gegroei en naderhand kon die eienaars nog twee geboue aankoop. Die Kaapstad ateljee is 'n besigheid wat die kwaliteitsbeheer toepas. ☑

'n Ontwerpspan skep nuwe draadkuns ontwerpe. Wanneer dit goedgekeur word, word template gemaak en gegee aan 'n span draadkunstenaars wat dan die produk maak☑. Om te sorg dat 'n hoë standaard gehandhaaf word, maak die spanleier seker dat die templaats presies nagevolg word en dat die produk deur die kwaliteitsbeheer proses gaan voordat dit aan die mark bekend gestel word. ☑

Die maatskappy glo dat werkloosheid die grootste struikelblok vir ons land. ☑ Dit is nie net die oorsaak van maatskaplike probleme soos armoede nie, maar verhinder ook gemeenskaps groei en ontwikkeling. Daarom probeer die besigheid langtermyn werk skep vir so veel as moontlik Suid-Afrikaners. Hulle probeer die lewensstandaarde van Suid-Afrikaners te verbeter deur werksplekke, permanente werk, 'n gevoel van waardigheid en toegang tot vaardigheidsopleiding en persoonlike ontwikkeling te voorsien. ☑ 'Streetwires Training and Development' is 'n nie-winsgewende organisasie wat deur Streetwires gestig is en streef daarna om gemeenskappe op te hef deur voorsiening te maak vir vaardigheidsopleiding, ontwikkeling van individuele kunstenaars en die skepping van uitreik inisiatiewe in weeshuise, skole en verarmde gemeenskappe. ☑

Die voorwerpe wat gemaak word is beide dekoratief en funksioneel, byvoorbeeld promosionele artikels en geskenke gemaak van krale (sleutelhouers, skuifspelde met 'n logo, besigheidskaarthouers), ☒ radio's, verskeie motormodelle gemaak van draad en krale en dier-, voël- en mensfiguur beeldhouwerke. ☒ Die vorms is hoogs gestileerd en vereenvoudig ☒ en bevat 'n element heelwat humor en speelsheid. ☒ Helder kleure en eenvoudige, kromagtige buitelyne domineer. Die draadkuns domineer ook. Materiale soos krale, opgesnyde blikke en botteldoppe word ook gebruik. ☒

(Ken 10 punte toe.)

(10)

MAKLIK 4; GEMIDDELD 3; UITDAGEND 3

[30]

VRAAG 4	4.1	4.2	4.3	TOTAAL
MAKLIK		5	4	9
GEMIDDELD	6	3	3	12
UITDAGEND	6		3	9
TOTAAL	12	8	10	30

VRAAG 5

AS 3.11. Bespreek die basiese feite betreffende die bepaal van kostes en pryse tydens die bemaking van 'n ontwerpsproduk of diens.

AS 3.12. Toon 'n vermoë om produkte en dienste te ontwerp in terme van teikenmarkte.

AS 3.13. Begryp die besigheids- en sosiale verantwoordelikheid van ontwerpers.

5.1 5.1.1 **(Ken 3 punte toe)**

Die gepaste vrae om gedurende marknavorsing te vra sal wees:

- Wie gaan die produk koop? ☒
- Waar kan ek my produk verkoop? ☒
- Watter tendense is op die oomblik gewild? ☒
- Wat is die huidige markverwante pryse vir soortgelyke produkte? ☒

Gee krediet aan enige gepaste antwoorde.

(3)

GEMIDDELD 3

5.1.2 **(Ken 2 punte toe)**

Moontlike voordele van Internetbemarking:

- Die internet/ Webbladbemarking ☒
- Inligting is beskikbaar enige tyd van die dag en aanlyn aankope kan ook enige tyd gedoen word. ☒
- Dit is 'n vinnige, effektiewe manier om groot hoeveelhede mense enige tyd van die dag te bereik. ☒
- Dit is nie so duur soos druk-, radio- of televisie-bemarking nie. ☒
- Dit vergemaklik die uitbrei van plaaslike tot internasionale markte. ☒
- Rekenskap word meer definitief verwag van adverteerders omdat reklame makliker is om op te spoor. ☒

Bepunt enige ander goed beredeneerde antwoord.

(2)

MAKLIK 2

5.1.3 **(Ken 6 punte in totaal toe, bv. 3 + 3)**

Moontlike bemarkingsmetodes is:

Gedrukte advertensies bv.:

- Plakkate ☒
- Pamflette ☒
- Briefhoofde ☒
- Strooibiljette ☒
- Brosjures ☒
- Etikette ☒
- Besigheidskaartjies ☒
- Radio advertensies ☒
- Televisie advertensies ☒

(Enige 3 metodes wat van toepassing is kan gelys word.)

(3)

Die karaktereienskappe van enige van die advertensies metodes wat bestudeer is, kan verduidelik word, bv.

OPSIE 1:

PLAKKATE:

- Plakkate moet 'n groot skrif hê wat gelees kan word van 'n afstand. ☒
- Moet 'n duidelike, eenvoudige en direkte boodskap hê wat 'n impak kan maak op die kyker in sekondes. ☒
- Die visuele beeld moet ook aandag trek, maar moet van toepassing wees op die boodskap. ☒
- 'n Eenvoudige uitleg is noodsaaklik – met 'n paar sleutelemente (skrif en visuele). ☒
- Belangrike informasie moet ingesluit word, soos datum, tyd en plek. ☒
- Een element moet dominant wees om die oog eerste te vang – 'n opskrif of visuele beeld. ☒
- Die visuele beeld moet van toepassing wees tot die boodskap of onderwerp. ☒

(Enige 3 van die boonste 5 of enige ander geldige eienskappe kan gelys word.)

OPSIE 2:

Brosjyre:

Die produk kan ook bemark word deur 'n brosjyre, wat die volgende informasie sal insluit:

- 'n Volledige beskrywing van die produk. ☒
- Soos die produkverpakking moet die voorkoms van die brosjyre baie anders wees as die van die ander produkte se brosjures, sodat dit die potensiële kliënt se aandag kan trek. ☒
- Die mees gepasde grootte, fatsoen en proporsie van die brosjyre moet oorweeg word. Dit kan landskap, portret, vierkant of enige ander konvensionele fatsoen wees, solank dit in die koevert pas. ☒
- Die voor- en agterblad moet saamwerk as 'n ontwerpuitleg en moet aandag trek. ☒
- Die binneblaaie moet die visuele effekte van die voor- en agterblad komplimenteer. ☒
- Die lettertipe keuse moet dieselfde wees regdeur die brosjyre. ☒

(Enige 3 van die bogenoemde of enige ander geldige eienskappe kan gelys word.)

(3)

MAKLIK 2; GEMIDDELD 3; UITDAGEND 1

5.1.4 (Ken 6 punte toe)

Jy moet oorweeg wat die mark kan hanteer – as prysbepaling ordentlik gedoen word sal jy die maksimum inkomste kry sonder om potensiële kliënte af te sit.

- Die koste van die materiale wat benodig word om die produk te produseer moet in ag geneem word, asook: ☒
- Die koste van vervoer wat benodig is om hierdie materiale by die produksieplek af te laai. ☒
- Die koste van gereedskap wat tydens produksie gebruik word. ☒
- Die huur van die werkplek asook die oorhoofse kostes (elektrisiteit, water). ☒
- Algemene administrasiekostes (telefoon, posgeld, skryfbehoeftes). ☒
- Verpakkings- en etiketteringskostes. ☒
- Bemerkingskoste. ☒
- Die koste van die arbeid en bemerking wat dit geveer het om die produk te produseer. ☒

(Enige 6 punte.)

(6)

MAKLIK 2, UITDAGEND 4

5.2 5.2.1 (Ken 4 punte toe)

KOPER

- 'n Koper is verantwoordelik vir die 'in-koop' van nuwe produkte vir 'n besigheid of "outlet" en moet die heeltid bewus wees van plaaslike en internasionale tendense. ☒
- Kopers reis dikwels die wêreld vol om hierdie tendense vas te stel. ☒ Hulle moet ook in staat wees om produkte van kwaliteit raak te sien wat by die beeld van hul besigheid sal pas, maar ook sal inpas by huidige en/of opkomende tendense. ☒

(2)

TEIKENMARK:

Die spesifieke groep mense aan wie 'n besigheid sy produkte wil verkoop. ☒

(1)

VESTIGING VAN 'N TEIKENMARK

- Deur marknavorsing oor verbruikerstendense en -smake. ☒

(1)

MAKLIK 2; UITDAGEND 2

5.2.2 (Ken 5 punte toe)

KMMO: Afkorting vir klein, medium en mikro organisasies. (1)

BRIEFHOOF

Skryfbehoeftes wat die naam, adres, telefoonnommer en dikwels logo of ontwerp van 'n besigheid of individu op het. ☒ (1)

KLEINHANDELAAR: 'n Maatskappy, winkel of individu wat goedere aan die publiek verkoop. ☒ (1)

BESIGHEIDSKAARTJIE: 'n Kaartjie van 'n besigheidsman/-vrou wat sy/haar naam, besigheidsadres, telefoon- of selnommer en naam van sy/haar besigheid op het. ☒ (1)

GROOTHANDEL: Dit verwys daarna om materiaal of goedere in groter as normale hoeveelhede teen 'n laer prys aan te koop. ☒ (1)

GEMIDDELD 4

5.2.3 (Ken 4 punte toe)

Een punt vir benoeming van twee van die P's en een punt vir die verduideliking van elkeen.

PRODUK: ☒ Wat die produk is, hoe dit uniek gemaak is en meer aantreklik is as die wat deur die kompetisie gemaak is. ☒

PRYS: ☒ Om die korrekte en beste prys te kies is nie altyd maklik nie. Die prys moet in lyn wees met die van die kompetisie en kleinhandelaars en moet ook alle kostes in ag neem. Inligting wat gedurende marknavorsing ingesamel is, behoort met die proses te help. ☒

PLEK: ☒ Die mees geskikte plek of kleinhandelaar moet uitgesoek word vir die verkoop van die produk. Die plek moet nie te veel van dieselfde produkte hê nie en die aan die behoeftes van die produk voorsien, bv. die teikenmark, ☒ en die omgewing.

PROMOSIE: ☒ Mens moet die mees geskikte metodes kies om jou produk te bemark en om met die klante te kommunikeer. Die regte kombinasie van promosie metodes moet gekies word en dit moet by die kostebepaling ingesluit word. ☒

(Gee krediet aan enige geldige stellings.) (4)

GEMIDDELD 2, UITDAGEND 2

[30]

VRAAG 5	5.1	5.2	TOTAAL
MAKLIK	6	3	9
GEMIDDELD	6	6	12
UITDAGEND	5	4	9
TOTAAL	17	13	30

TOTAAL: 150

VRAAG 1	1.1	1.2	1.3	1.4	TOTAAL
MAKLIK		1	2	3	6
GEMIDDELD	4	1		3	8
UITDAGEND	2			4	6

VRAAG 2	2.1	2.2.1	2.2.2	2.2.3	2.3	TOTAAL
MAKLIK	3	2		1	6	12
GEMIDDELD	3	2	1		10	16
UITDAGEND	4		2	2	4	12
TOTAAL	10	4	3	3	20	40

VRAAG 3	3.1	3.2	3.3	TOTAAL
MAKLIK		5	4	9
GEMIDDELD	3	4	6	13
UITDAGEND	1	1	6	8
TOTAAL	4	10	16	30

VRAAG 4	4.1	4.2	4.3	TOTAAL
MAKLIK		5	4	9
GEMIDDELD	6	3	3	12
UITDAGEND	6		3	9
TOTAAL	12	8	10	30

VRAAG 5	5.1	5.2	TOTAAL
MAKLIK	6	3	9
GEMIDDELD	6	6	12
UITDAGEND	5	4	9
TOTAAL	17	13	30

ANALISE ROOSTER

VRAAG	1	2	3	4	5	TOTAAL	%
MAKLIK	6	12	9	9	9	45	30
GEMIDDELD	8	16	13	12	12	61	40,7
UITDAGEND	6	12	8	9	9	44	29,3
TOTAAL	20	40	30	30	30	150	100%